वॉशिंग्टन जळत आहे!

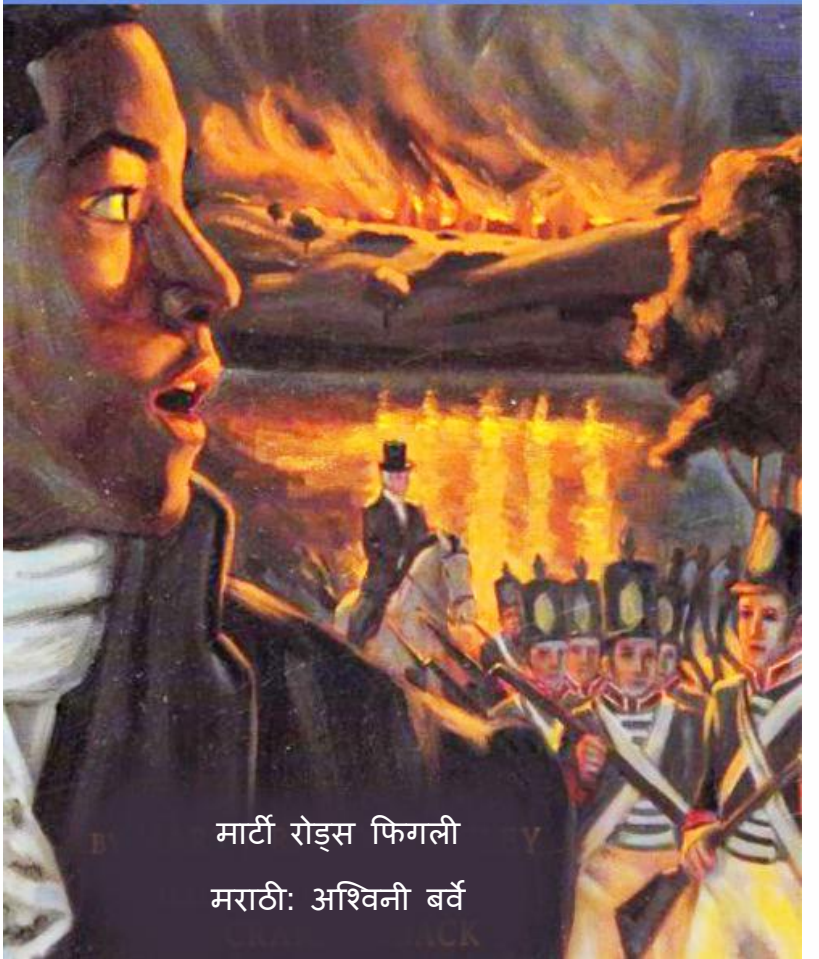

मार्टी रोड्स फिगली

मराठी: अश्विनी बर्वे

वॉशिंग्टन जळत आहे!

मार्टी रोड्स फिगली

छायाचित्र: क्रेग ऑअरबॅक

मराठी: अश्विनी बर्वे

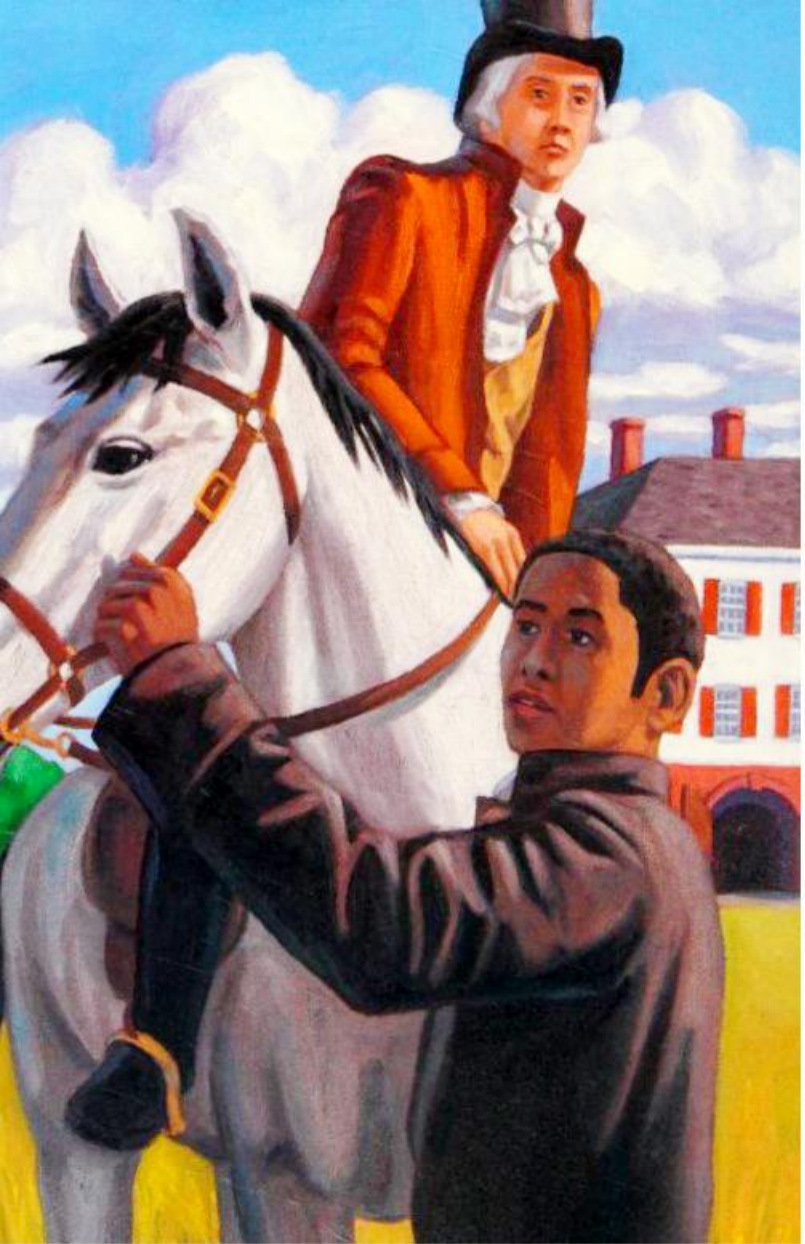

सोमवार सकाळ,
२२ ऑगस्ट, वॉशिंग्टन शहर

पंधरा वर्षांचा पॉल जेनिंग्सने
लगाम हातात धरला होता.
अध्यक्ष जेम्स मॅडिसन
त्याच्या घोड्यावर बसला होते.
अध्यक्ष, अमेरिकन सैनिकांमध्ये
सामील होणार होते.
हजारो ब्रिटिश सैनिक
वॉशिंग्टन शहराच्या दिशेने जात होते.
अमेरिकन सैन्याला त्यांना थांबवायचे होते.
पण अनेक अमेरिकन सैनिक पूर्णपणे नवीन होते.
ते लढायला तयार नव्हते.

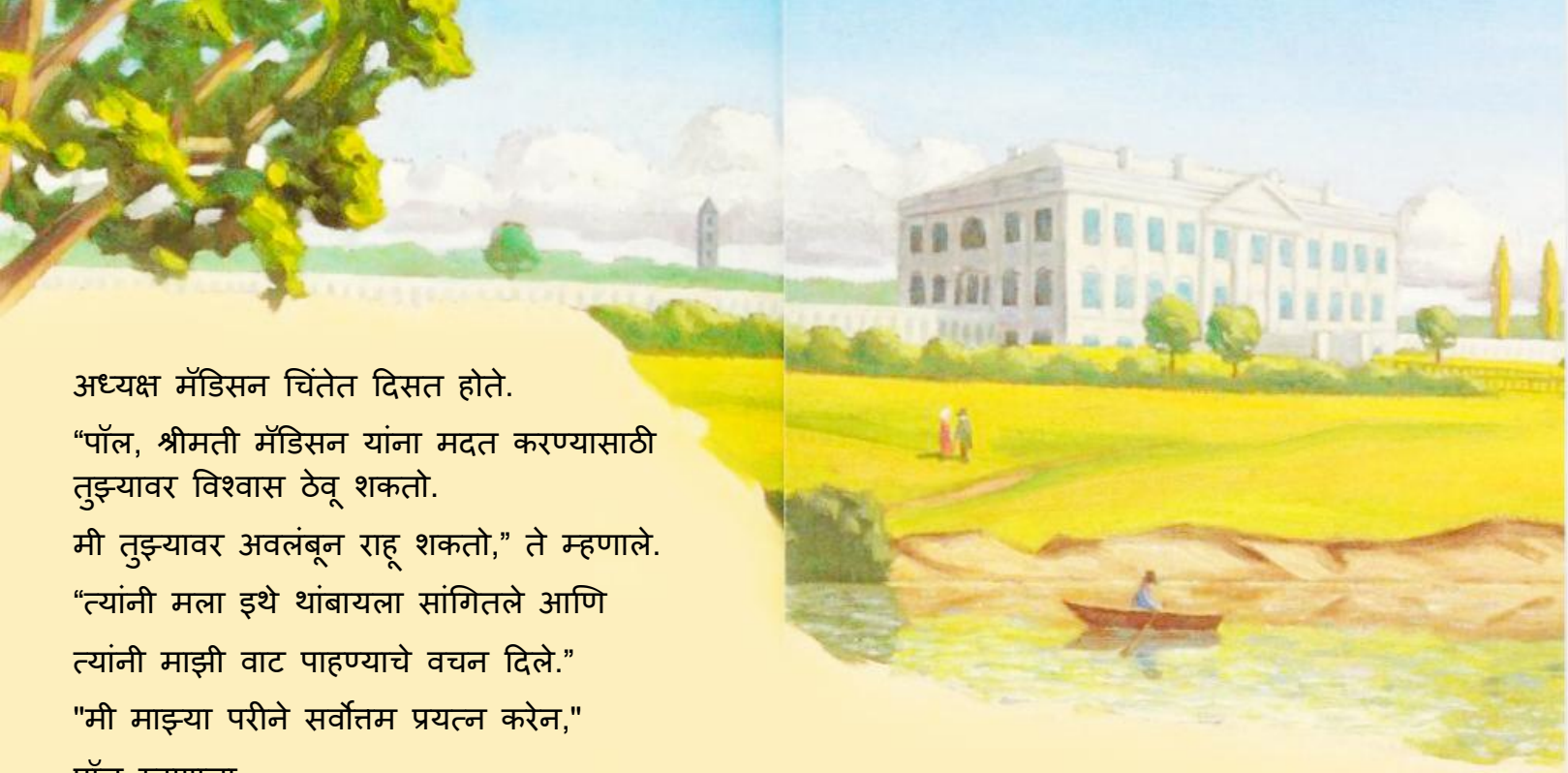

अध्यक्ष मॅडिसन चिंतेत दिसत होते.

“पॉल, श्रीमती मॅडिसन यांना मदत करण्यासाठी तुझ्यावर विश्वास ठेवू शकतो.

मी तुझ्यावर अवलंबून राहू शकतो,” ते म्हणाले.

“त्यांनी मला इथे थांबायला सांगितले आणि

त्यांनी माझी वाट पाहण्याचे वचन दिले.”

"मी माझ्या परीने सर्वोत्तम प्रयत्न करेन,"

पॉल म्हणाला.

पॉल जेनिंग्स एक गुलाम होता.

त्याचा जन्म व्हर्जिनियामध्ये

मॅडिसनच्या मळ्यात झाला.

जेव्हा जेम्स मॅडिसनने युनायटेड स्टेट्सअध्यक्ष झाले तेव्हा पॉल नऊ वर्षांचा होता.

पॉल, राजधानी वॉशिंग्टनमध्ये राष्ट्रपती भवनात राहायला आला.

राष्ट्रपतींचे घर एक

भव्य पांढरा वाडा होता.

ती देशातील सर्वात मोठी इमारत होती.

पॉल हा राष्ट्राध्यक्ष मॅडिसन यांचा खासगी सेवक होता.

पॉलने राष्ट्राध्यक्षांना निघून जाताना पाहिले.

मग तो घरी परतला.

तो जेवणाच्या खोलीत गेला.

तिथे त्याने एका मोठ्या चित्राकडे पाहिले.

त्यात जॉर्ज वॉशिंग्टन

ताठ मानेने आणि अभिमानाने उ

भा असल्याचे दाखवण्यात आले.

युनायटेड स्टेट्सचे

पहिले राष्ट्रपती काळे कपडे घालत असत.

त्यांच्या हातात तलवार होती.

पॉलला वाटले की अध्यक्ष वॉशिंग्टन

ते अगदी एका महान नेत्याने जसे दिसायला हवे, तसे सारखे दिसत होते.

तू जॉर्जची स्तुती करत आहे का?

एका आवाजाने विचारले.

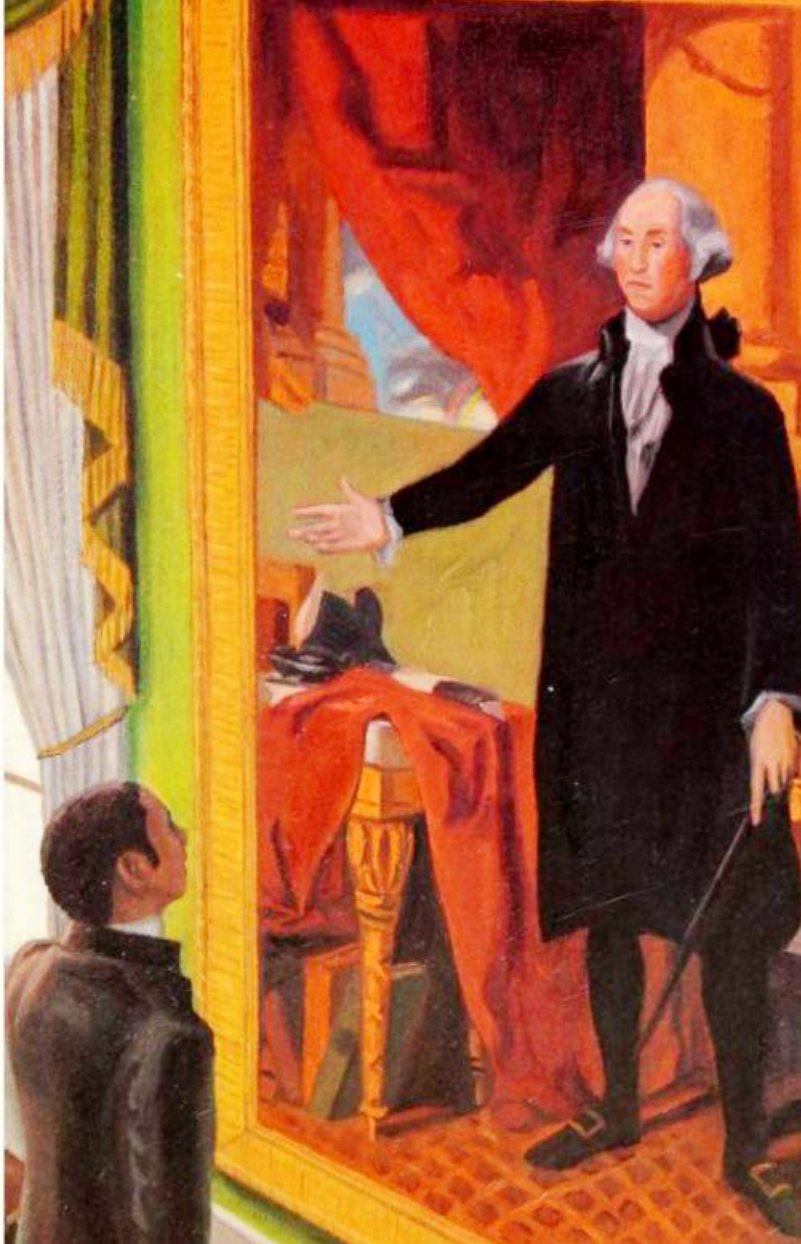

फ्रेंच जॉन, मुख्य नोकर,
पॉलच्या मागे उभा राहिला.
जॉर्ज वॉशिंग्टन यांनी ब्रिटनच्या विरोधात
"क्रांतिकारी युद्ध जिंकले होते," पॉल म्हणाला.
आपण ब्रिटिशांना पुन्हा हरवू शकतो का?

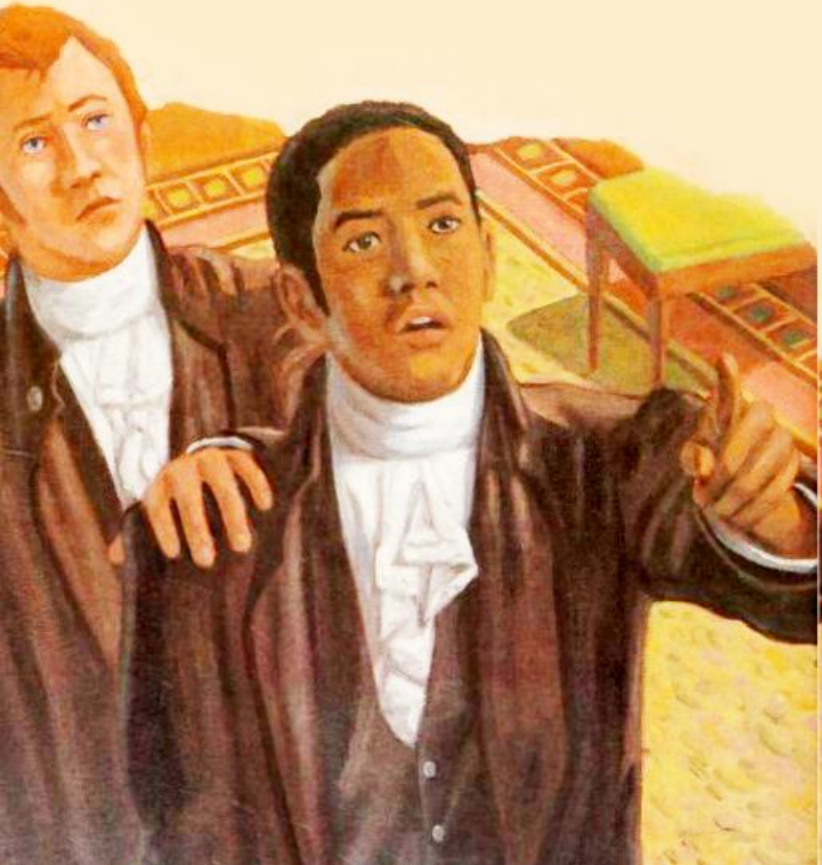

अमेरिका १८१२ पासून ब्रिटनसोबत
युद्ध करत होता युद्ध सुरू झाले कारण
इंग्रजांनी, संयुक्त राज्यांना सन्मान दिला नाही.
ब्रिटिशांनी समुद्रात अमेरिकन
जहाजांची नाकेबंदी केली.
आणि अमेरिकन लोकांना पकडून नेले.
त्यांनी त्यांना ब्रिटिश जहाजांवर ठेवले होते.
काम करण्यास भाग पाडले.
फ्रेंच जॉनने तिरस्काराने डोके हलवले.
युद्धमंत्री, जनरल जॉन आर्मस्ट्रॉंग, मूर्ख आहे.
ते म्हणाले की ब्रिटिश
वॉशिंग्टनवर हल्ला होणार नाही.
त्यांच्यामुळे आपले सैनिक तयार नाहीत.
पण बघ, ब्रिटिश आता येत आहेत.

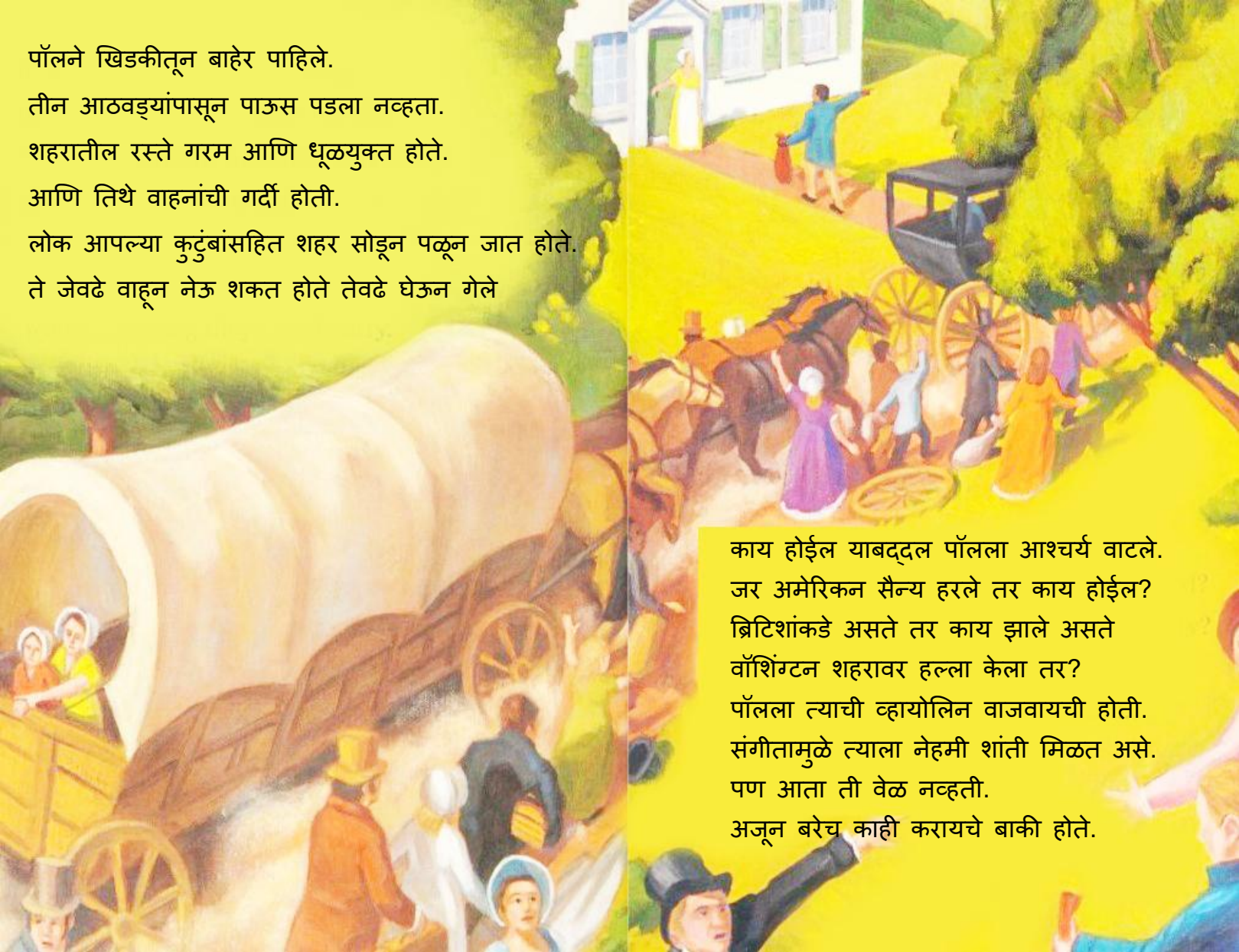

पॉलने खिडकीतून बाहेर पाहिले.
तीन आठवड्यांपासून पाऊस पडला नव्हता.
शहरातील रस्ते गरम आणि धूळयुक्त होते.
आणि तिथे वाहनांची गर्दी होती.
लोक आपल्या कुटुंबांसहित शहर सोडून पळून जात होते.
ते जेवढे वाहून नेऊ शकत होते तेवढे घेऊन गेले

काय होईल याबद्दल पॉलला आश्चर्य वाटले.
जर अमेरिकन सैन्य हरले तर काय होईल?
ब्रिटिशांकडे असते तर काय झाले असते
वॉशिंग्टन शहरावर हल्ला केला तर?
पॉलला त्याची व्हायोलिन वाजवायची होती.
संगीतामुळे त्याला नेहमी शांती मिळत असे.
पण आता ती वेळ नव्हती.
अजून बरेच काही करायचे बाकी होते.

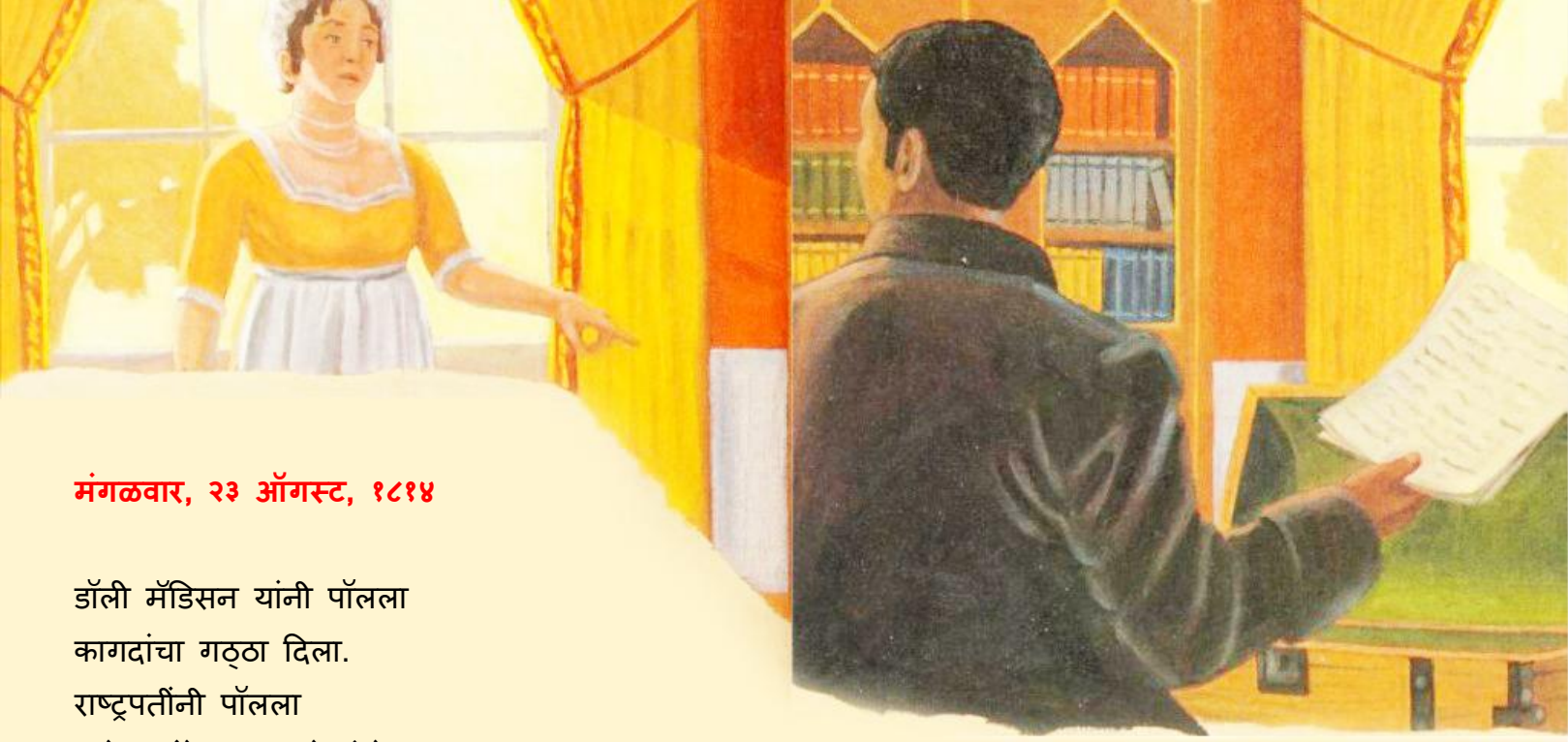

मंगळवार, २३ ऑगस्ट, १८१४

डॉली मॅडिसन यांनी पॉलला
कागदांचा गठ्ठा दिला.
राष्ट्रपतींनी पॉलला
अनेक संदेश पाठवले होते.
त्यांच्या शेवटच्या संदेशात ऐनवेळी
जाण्यासाठी तयार राहायला सांगितले होते.परंतु मिसेस मॅडिसन जोपर्यंत तिचे पती सुरक्षित आहेत हे कळत नाही तोपर्यंत थांबण्याचा निश्चय करून होती.
याव्यतिरिक्त, महत्त्वाचे सरकारी
त कागदपत्रेही सुरक्षित ठेवावी लागणार होती.

“आपण ट्रंक बंद करण्यापूर्वी त्यांना त्या
ट्रंकमध्ये ठेवा,” त्या म्हणाल्या.
डॉलीचे डोळे चमकले.
जे काही आपण आपल्यासोबत घेऊन जाऊ
शकत नाही, ब्रिटिश ते नक्कीच चोरतील!

फ्रेंच जॉन शांतपणे खोलीत आला.
“घराचे रक्षण करणारे सैनिक
पळून गेले आहेत!" तो म्हणाला.
"भित्रे!" पॉल म्हणाला.
सर्वजण शहरातून पळून जात होते.
पॉल शूर दिसण्याचा प्रयत्न करत होता.
पण तो अजिबात शूर वाटत नव्हता.
डॉलीने आपली मान वर केली.आणि म्हणाली
"काळजी करू नका.
मला स्वतःबद्दल कोणतीही भीती वाटत नाही.”
फ्रेंच जॉनने रागाने आपली मूठ उगारली.
“मी दारूगोळ्याची एक माळ पसरेन.
जर शत्रू या घरात शिरला तर
त्यांनी कधी अशी हिंमत केली तर,
मग आपण त्यांना उडवून देऊ!”
डॉलीने त्याच्या खांद्यावर थोपटले
आणि ती म्हणाली,
“ही माझी पद्धत नाही.”

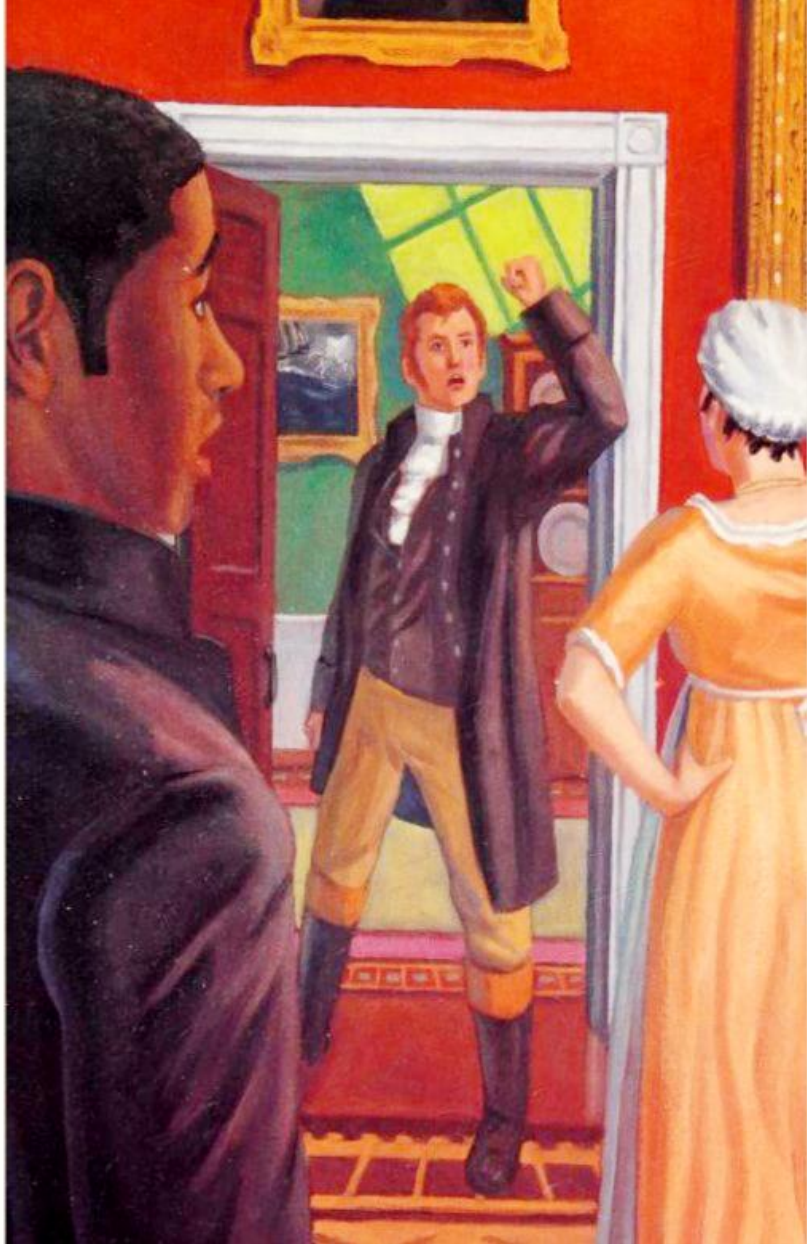

पॉलने खोके बाहेर काढले.
त्याने ते गाडीत ठेवले.
रस्ते पूर्वीपेक्षा अधिक गर्दीचे झाले आहेत
आणि त्यावर गोंगाट आहे.
आतमध्ये राष्ट्रपती भवन शांत होते.
पिवळ्या रंगाच्या लिव्हिंग रूमच्या भिंती
दुपारच्या उन्हात चमकत आहेत.
ड्रॉइंग रूमच्या खिडक्यांवर
लाल मखमली पडदे होते.
भिंतींवर चांदीचे दिवे चमकत होते.
प्रत्येक आठवड्यात, श्रीमती मॅडिसन
श्रीमंत आणि गरीब लोकांना, दोघांना
या खोल्यांमध्ये बोलवायची.
“तिच्याकडे प्रत्येकासाठी काहीतरी आहे.”
ती प्रेमळ शब्दात म्हणत असे.
आता मिसेस मॅडिसन धोक्यात होत्या.
पण त्यांना भीती वाटली नाही.

पॉलला काय करायचे आहे हे माहित होते.
तो अध्यक्ष आणि श्रीमती मॅडिसन यांना
सर्वतोपरी मदत करणार होता.
आणि काहीही झाले तरी,
तो धैर्यवान आणि शांत राहणार होता.

बुधवार दुपार, २४ ऑगस्ट, १८१४

पॉलला डॉली वरच्या मजल्यावर होत्या..
त्या एका खिडकीतून दुसऱ्या खिडकीत जात होत्या.
त्या सतत दुर्बिणीतून पाहत होत्या.
तोफांचा गडगडाट दूरवरून ऐकू येत होता.
सहा मैल दूर, ब्लेडन्सबर्गमध्ये लढाई सुरू होती.
“माझा नवरा परत यावा अशी माझी इच्छा आहे”
"कोणतीही चिन्हे नाहीत," तो म्हणाला.
डॉलीने दीर्घ श्वास घेतला.
“काही हरकत नाही. तोपर्यंत मी इथेच थांबेन.
जोपर्यंत मला कळत नाही
माझा नवरा सुरक्षित आहे.”

वॉशिंग्टन सिटीचे महापौर
त्या सकाळी डॉलीला दोनदा भेटायला आले.
त्यांना वाटत होते की त्यांनी शहर सोडून जावे.
पण डॉलीने नकार दिला.

पॉलच्या लक्षात आले की डॉली चिंतेत होती.
तो त्यांना कशी मदत करू शकला असता?
"मी जेवण बनवू का?" त्याने विचारले.
श्रीमती मॅडिसन यांनी होकारार्थी मान हलवली.
"हो, पॉल," तो म्हणाला.
आपण नेहमीप्रमाणे दुपारी तीन वाजता जेवण करू.
आपण ही लढाई जिंकू अशी मला आशा आहे.
माझा नवरा इथे असेल अशी मला आशा आहे.

पॉल जेवणाच्या टेबलाजवळ बसला.
सोनेरी नक्षीकाम असलेली सुशोभित सिरॅमिक भांडी.
त्याने सायडर आणि वाइन थंड केले.
तोफांच्या जोरदार गडगडाटाने खिडक्या हादरल्या.
पण पॉलने आपले काम शांतपणे पूर्ण केले.

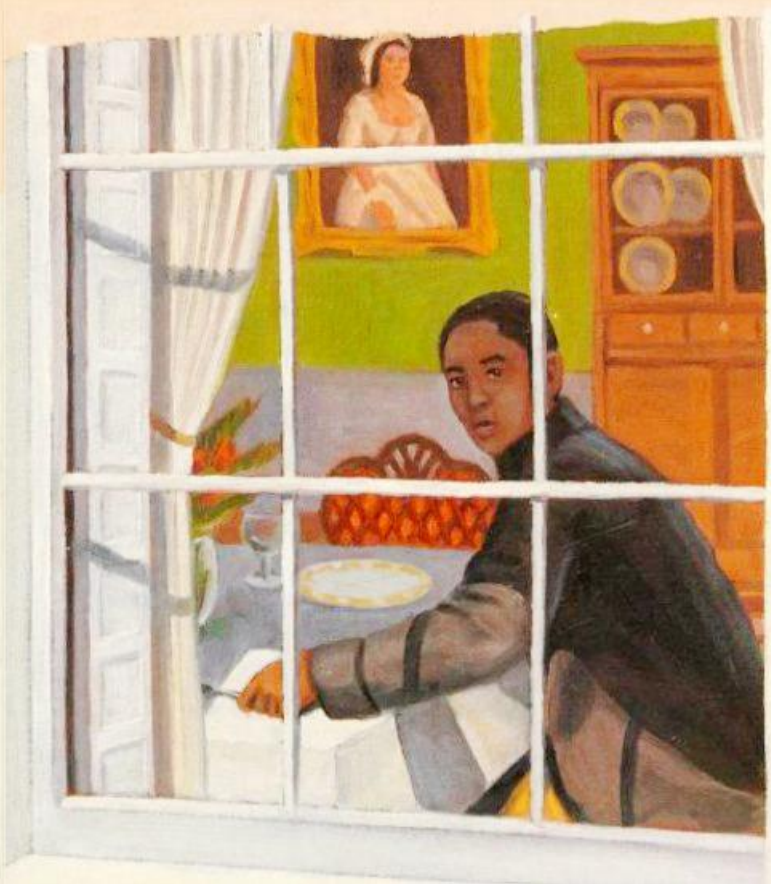

सुमारे तीन वाजले होते.
श्रीमती मॅडिसनची मोलकरीण, सुकी
खिडकीतून बाहेर वाकून बघत होती..
"जेम्स येतोय!" ती ओरडली.
जेम्स स्मिथ घोडदौड करत घरी पोहोचला.
त्याने राष्ट्राध्यक्षांशी युद्ध पुकारले.
पण राष्ट्रपती त्यांच्यासोबत नाहीत!
सुकी म्हणाली.
असं दिसतंय की आपण हरलो आहोत!

पॉलने सुकीला दिलासा देण्याचा प्रयत्न केला.
"घाबरू नका," तो म्हणाला.
जेम्सने आपली टोपी हलवली.
"बाहेर पडा! बाहेर पडा!" तो ओरडला.
जनरल आर्मस्ट्रॉंग
माघार घेण्याचा आदेश आहे!

जेम्सकडे राष्ट्रपतींचे एक पत्र होते.
माझ्या पतीने बातमी पाठवली.
"आपण लढाई हरलो आहोत," डॉली म्हणाली.
ब्रिटिश येण्यापूर्वी,
आपल्याला इथून बाहेर पडायलाच हवं!
डॉलीने घराकडे शेवटचे पाहिले
आजूबाजूच्या सुंदर खोल्या पाहिल्या.
जेवणाच्या खोलीत ती टेबलाजवळ थांबली.
"इंग्रज आमचं अन्न खाऊ शकतात,"
तो म्हणाला.
पण त्यांना आमच्या चांदीची गरज नाही.
माल उपलब्ध होणार नाही!
पॉलने चांदीच्या वस्तू
डॉलीच्या बॅगेत ठेवायला मदत केली.

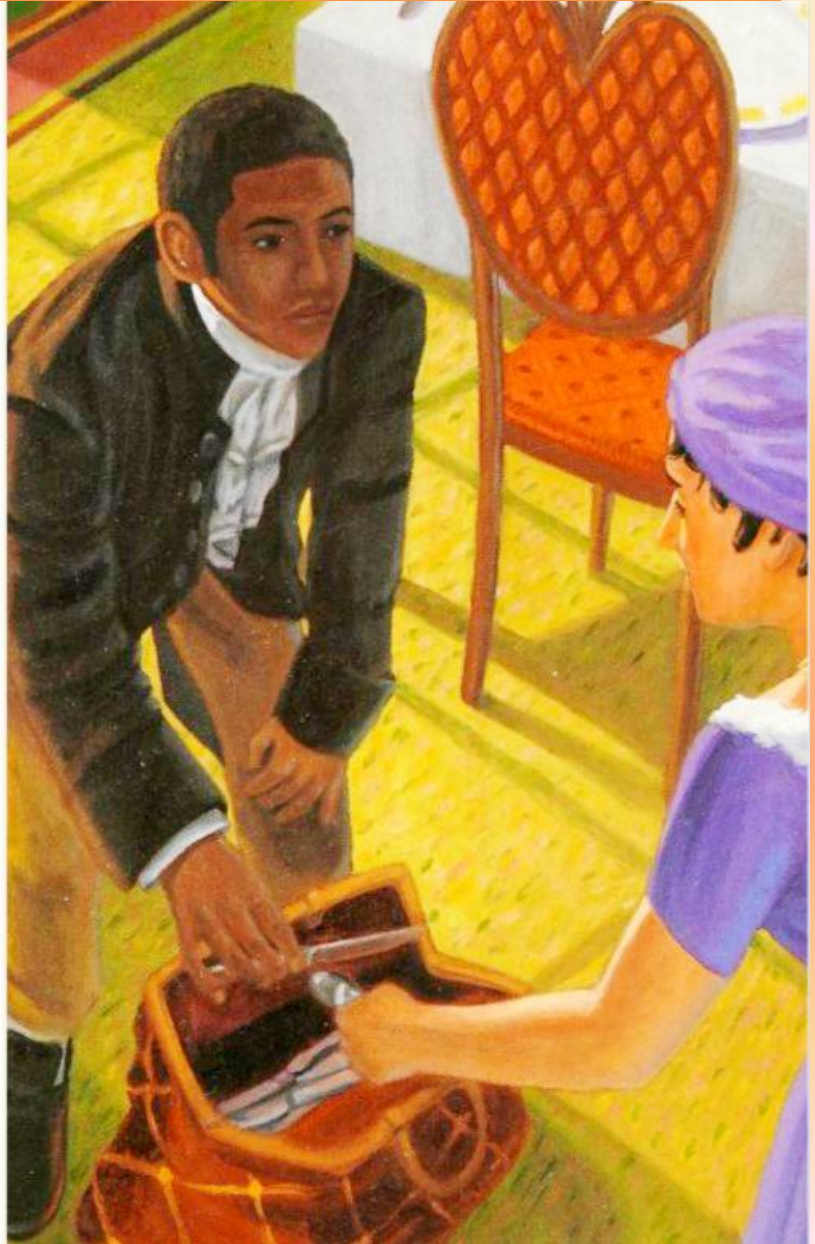

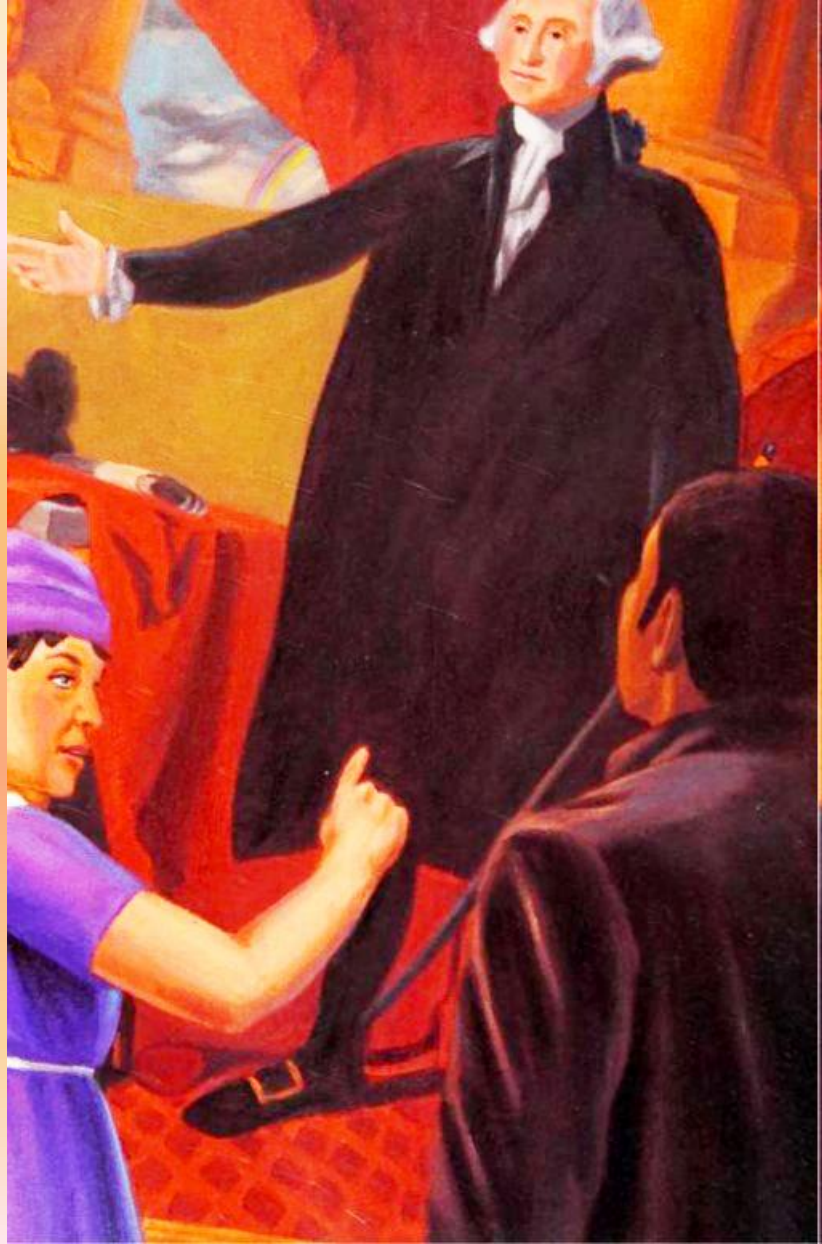

त्यानंतर डॉलीने जॉर्ज वॉशिंग्टनच्या चित्राकडे बघितले.

त्यांना अजून एक काम करायचे होते.

“शक्य असल्यास तो फोटो सुरक्षित ठिकाणी जपून ठेवा, नाहीतर तो नष्ट करा.

काही झालं तरी तो ब्रिटिशांच्या हाती पडू देऊ नका!

पॉल आणि दुसऱ्या एका नोकराला एक शिडी सापडली.

पॉलने फोटो काढण्याचा प्रयत्न केला.

पण ते भिंतीत घट्ट रुतले होते.

फ्रेंच जॉनने पॉलला एक कुऱ्हाड दिली

जेणेकरून तो चौकट तोडू शकेल.

पॉलला कुऱ्हाड वापरायची नव्हती.

त्याला भीती होती की त्यामुळे

चित्राचे नुकसान होईल.

डॉलीला समजले.

त्याने पॉलला खाली उतरायला सांगितले.

फ्रेंच जॉनसाठी शिडी धरून ठेवा.

अखेरीस, ते चित्र चौकटीतून काढण्यात आले.

पॉलने उसासा टाकला.

जॉर्ज वॉशिंग्टन यांचे चित्र सुरक्षित होते.

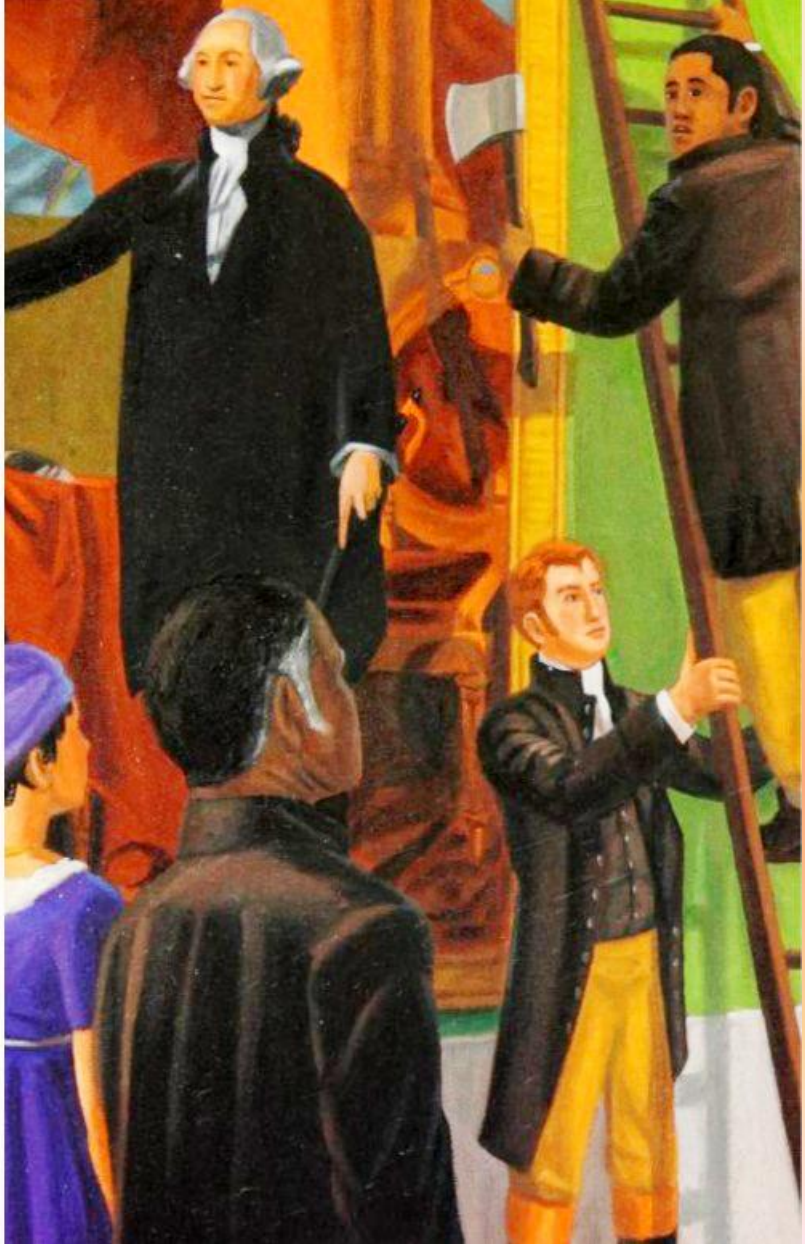

श्रीमती मॅडिसन, सुकी आणि गाडीवान
त्या गाडीत बसून निघून गेले.
रस्त्यांवर पौलने घाबरलेल्या लोकांना बघितले.
ते इकडे तिकडे धावताना दिसले.
त्याचे डोळे पाण्याने भरले.
अमेरिकेची राजधानी लवकरच
ते ब्रिटिशांच्या हातात असेल.

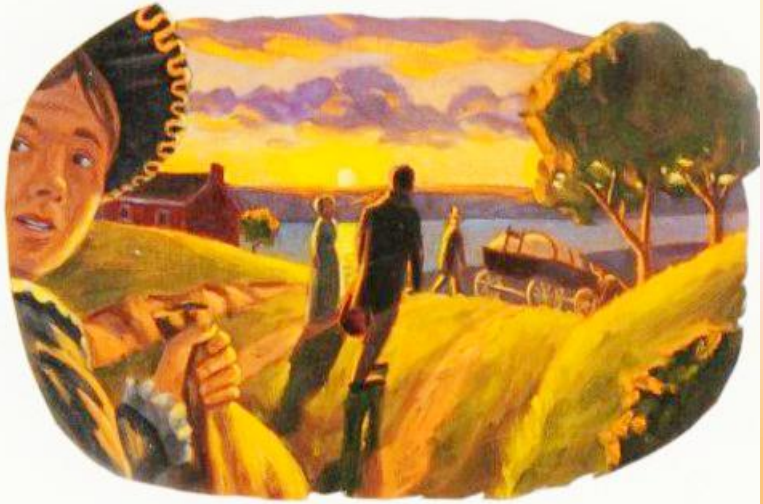

सूर्यास्त, बुधवार, २४ ऑगस्ट, १८१४

पॉल पोटोमॅक नदीपर्यंत चालत गेला.
तिथे ते राष्ट्रपती आणि त्यांच्या लोकांना भेटले.
ते सुरक्षित होते.
ते दोघे एकत्र बोटीची वाट पाहत होते.
पॉलला हे माहित नव्हते की
वॉशिंग्टन शहराचे काय होईल?
त्याने आपली बॅग चाचपून पाहिली.
किमान त्याच्याकडे त्याचे आहे
व्हायोलिन वाचले.

बोटीने त्यांना नदीपार नेले.
शहरापासून दूर.
दुसरीकडे, सैनिकांनी भरलेल्या ट्रेन
त्यांच्या जवळून गेली.
काही सैनिक गोरे होते.
काही सैनिक कृष्णवर्णीय होते.
ते कमांडर बार्नीचे सैन्य आहेत.
अध्यक्ष मॅडिसन म्हणाले.
ते ब्लेडन्सबर्ग येथे चांगला लढले.
इतर सैनिक पळून गेले,
ते आपल्या भूमिकेवर ठाम राहिले.

पॉलने अभिवादन करण्यासाठी हात वर उचलला.
एका काळ्या सैनिकाने
त्याला परत सलाम केला.
पॉलला त्या शूर कृष्णवर्णीय
सैनिकांचा अभिमान होता.

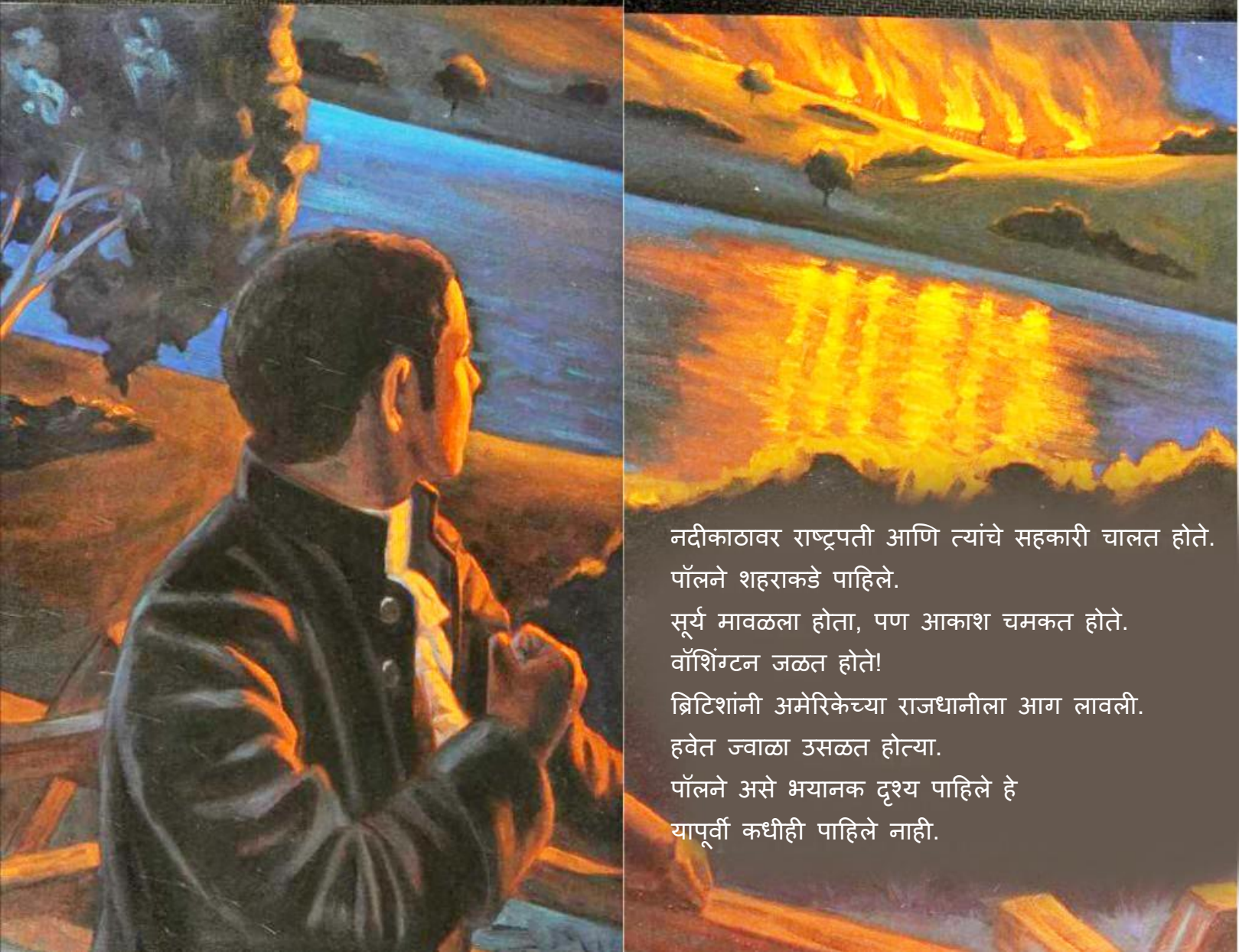

नदीकाठावर राष्ट्रपती आणि त्यांचे सहकारी चालत होते.
पॉलने शहराकडे पाहिले.
सूर्य मावळला होता, पण आकाश चमकत होते.
वॉशिंग्टन जळत होते!
ब्रिटिशांनी अमेरिकेच्या राजधानीला आग लावली.
हवेत ज्वाळा उसळत होत्या.
पॉलने असे भयानक दृश्य पाहिले हे
यापूर्वी कधीही पाहिले नाही.

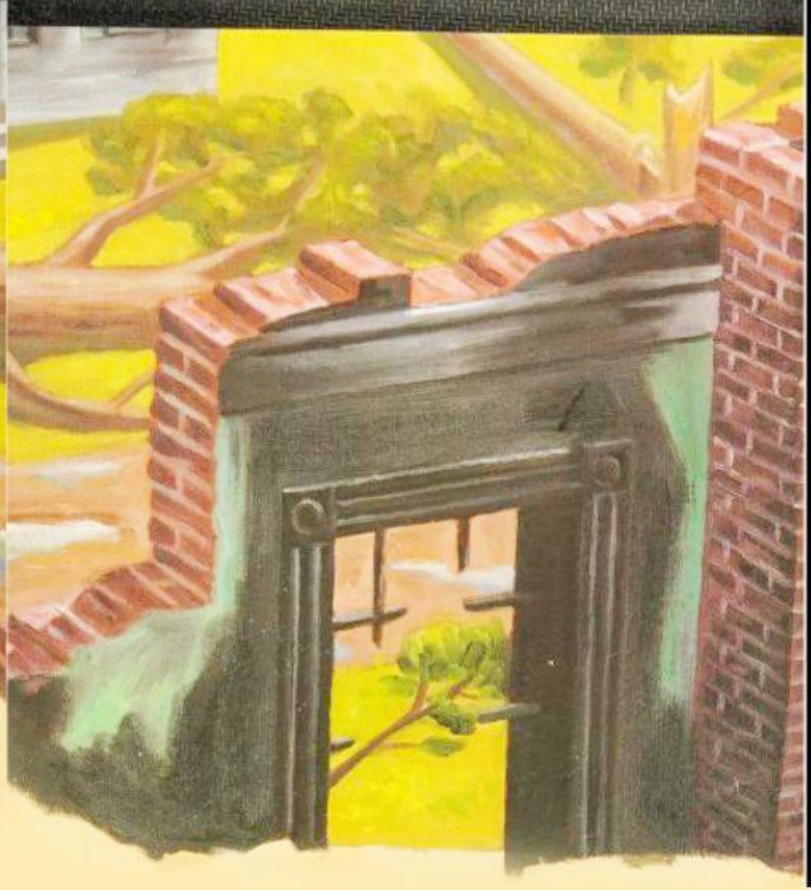

रविवार, २८ ऑगस्ट, १८१४

चार दिवसांनंतर, पॉल, अध्यक्षांसोबत
वॉशिंग्टन शहरात परत आला.
आग जळत असताना,
त्या वेळी वादळ आले.
शहरावर चक्रीवादळ धडकले.
ब्रिटिश सैनिक पळून गेले होते.
वादळामुळे पडणाऱ्या पावसाने
आग विझवण्यास मदत केली.

मोठी झाडे मुळासकट उपटली गेली.
छप्परं उडून गेली.
बहुतेक भव्य इमारती
जळून खाक झाल्या.

राष्ट्रपती भवनात पॉल
अवशेषांमधून चालत होता.
हवेत धुराचा वास पसरला होता.
त्यांचे सुंदर घर उद्ध्वस्त झाले.
पॉलने एका पांढऱ्या स्तंभाला स्पर्श केला.
तो जमिनीवर जखमी अवस्थेत पडला होता.
अध्यक्ष मॅडिसन यांनी प्रवासात
लोकांचे सांत्वन करण्याचा प्रयत्न केला.

आम्ही ब्रिटिशांना आमच्या सैन्याचा पराभव करू देणार नाही!
"आम्ही शहर पुन्हा उभारू!" तो म्हणाला.
पॉलला माहित होते की अध्यक्ष
वॉशिंग्टन शहराकडून अमेरिकन जनतेला
निघून जावू देणार नाही.
लढाई आता संपली होती.
पण पॉल असा विचार करत होता की
हे युद्ध कधी संपेल का?

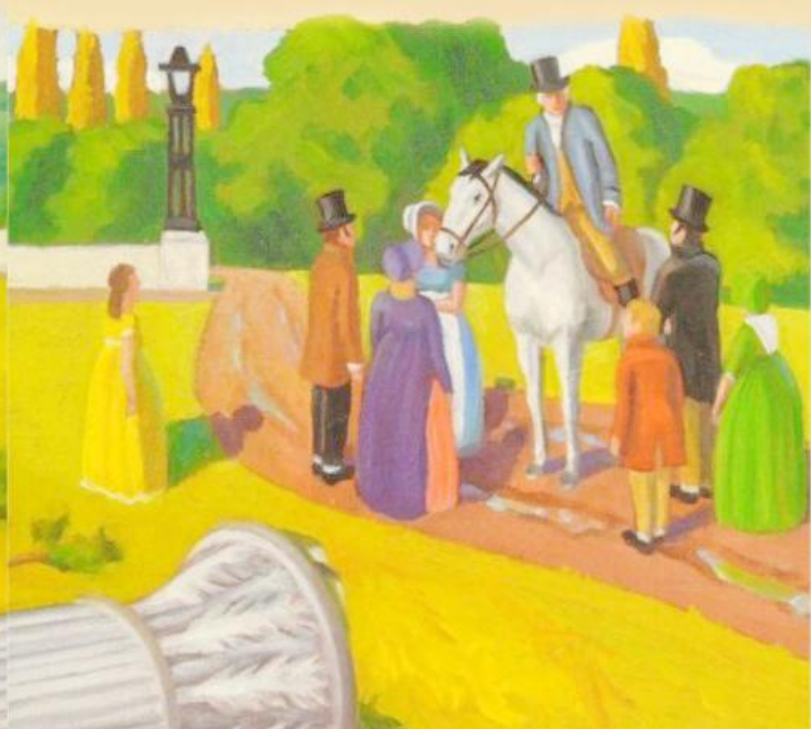

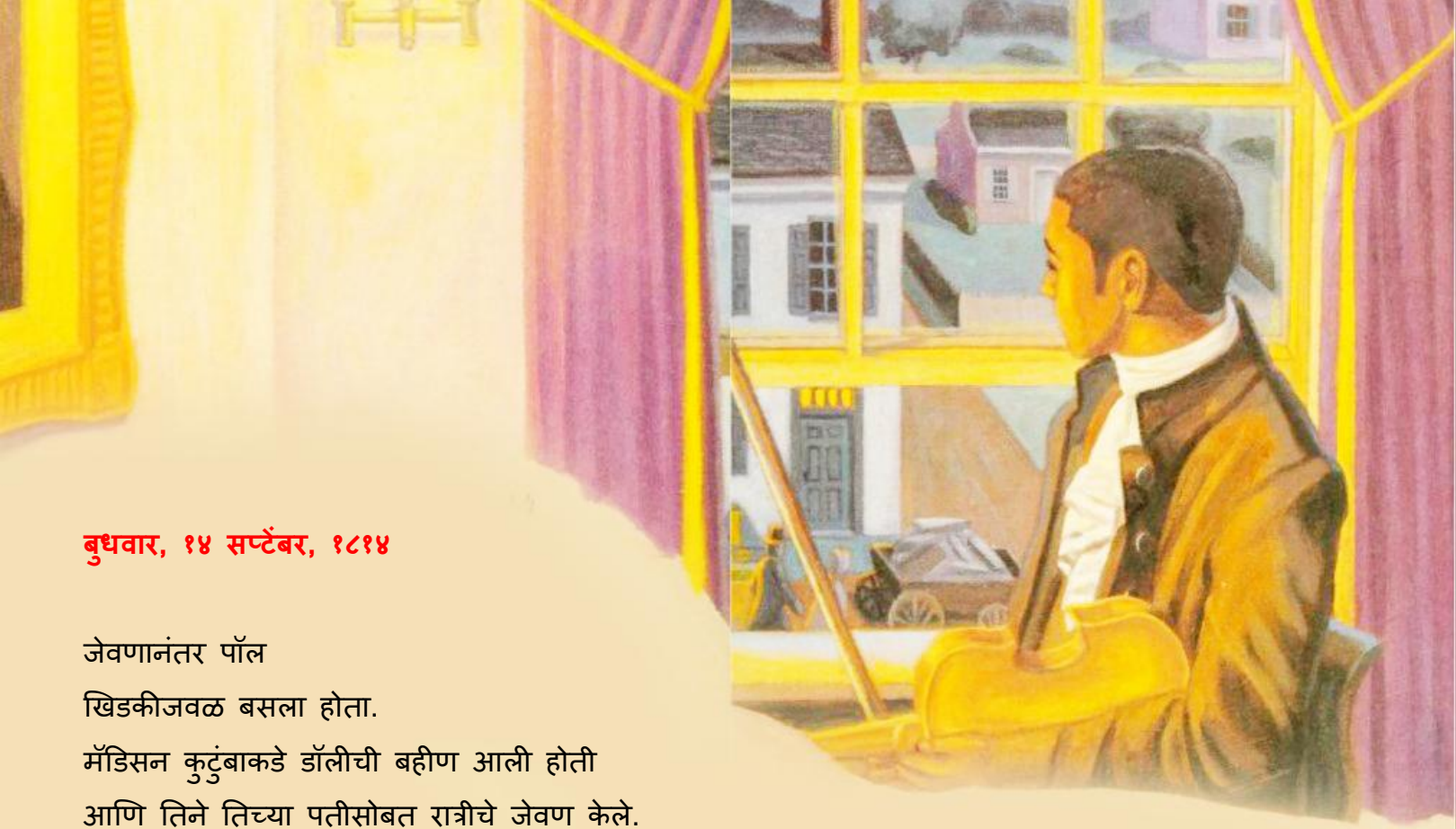

बुधवार, १४ सप्टेंबर, १८१४

जेवणानंतर पॉल
खिडकीजवळ बसला होता.
मॅडिसन कुटुंबाकडे डॉलीची बहीण आली होती
आणि तिने तिच्या पतीसोबत रात्रीचे जेवण केले.
पॉलला त्याच्या घराची आठवण येत होती.
राष्ट्रपती भवनात कोणीही राहू शकत नव्हते.
तिथे फक्त काळवंडलेल्या भिंती होत्या.
आणि फक्त राखच उरली.

पॉल खिडकीतून बाहेर बघत होता.
ढिगाऱ्यांनी भरलेली वाहने
वॉशिंग्टन शहराच्या रस्त्यांवर
खडखडत होती.

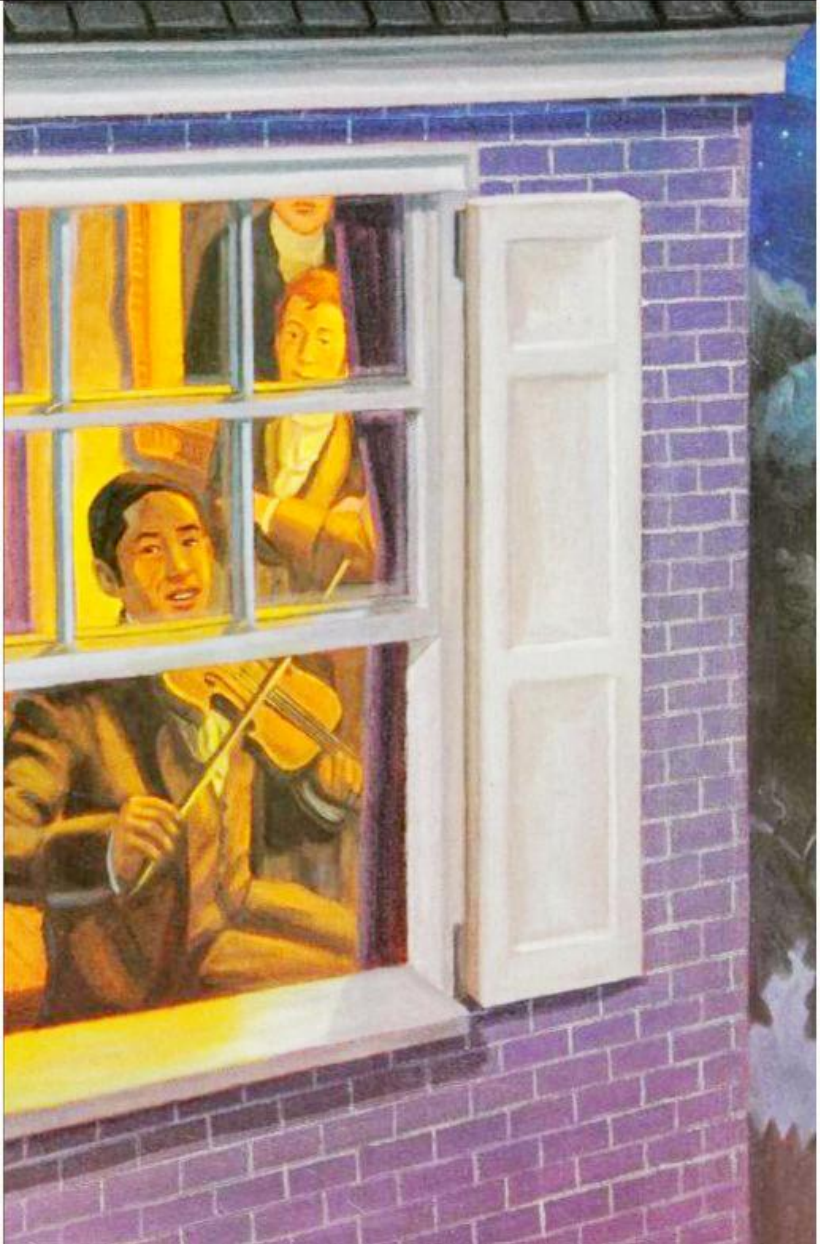

फ्रेंच जॉन खोलीत धावत आला.
"चांगली बातमी आहे, पॉल," तो म्हणाला.
बाल्टिमोरजवळ फोर्ट मॅकहेनरी येथील
एक भव्य लढाई लढली जात आहे!
आपले सैनिक तिथे तैनात आहेत.
आपला झेंडा अजूनही तिथे फडकत आहे!
ब्रिटिशांनी किल्ला जिंकला नाही!
पॉल आशेने भरून गेला होता.
त्याला माहीत होतं की अमेरिकन
हार मानणार नाहीत.
एक दिवस राष्ट्रपती भवन पुन्हा भव्य होईल.
जॉर्ज वॉशिंग्टन यांचे चित्र
पुन्हा त्या भिंतीवर टांगले जाईल.
ब्रिटनपासून स्वातंत्र्यासाठी अमेरिका
त्याचे दुसरे युद्ध जिंकेल.
पॉल जेनिंग्स्ने
व्हायोलिन वाजवायला सुरुवात केली.
त्यांचे संगीत खिडकीबाहेर
आणि ताऱ्यांपर्यंत पोहोचले.

निष्कर्ष

१७ फेब्रुवारी १८१७ रोजी, जेव्हा अध्यक्ष मॅडिसन यांनी ब्रिटनसोबत शांतता करारावर स्वाक्षरी केली, तेव्हा

अमेरिकनांनी त्यांच्या राजधानीची पुनर्बांधणी केली, परंतु पॉल जेनिंग्स आणि मॅडिसन कुटुंब राष्ट्रपती भवनात राहण्यासाठी कधीही परतले नाहीत. १८१७ मध्ये जेम्स मन्रो अध्यक्ष होईपर्यंत राष्ट्रपती भवनाची दुरुस्ती पूर्ण झाली नव्हती. जॉर्ज वॉशिंग्टन यांचे चित्र पुन्हा एकदा राष्ट्रपती भवनात लावण्यात आले.

पॉल जेनिंग्सने १८३६ मध्ये राष्ट्राध्यक्ष जेम्स मॅडिसन यांच्या मृत्यूपर्यंत त्यांची सेवा केली. पैशांची चणचण भासू लागल्याने, डॉलीने १८४६ मध्ये पॉलला विकले. त्यानंतर लवकरच, वयाच्या ४८ व्या वर्षी, पॉलने पैसे देऊन आपली सुटका करून घेतली.

१८४८ मध्ये, पॉलने एक गुलाम पलायनाचीमोठी योजना आखण्यास मदत केली. 'पर्ल' नावाच्या जहाजातून ७० हून अधिक पुरुष, स्त्रिया आणि मुले स्वातंत्र्याकडे निघाले. पण ते जहाज अडवण्यात आले. पकडून विकल्या गेलेल्या त्या दोन मुलांना सोडविण्यासाठी पॉलने धन जमविण्यास सुरुवात केली.

हे जॉर्ज वॉशिंग्टन यांचे चित्र आहे, जे वाचवण्यासाठी पॉल जेनिंग्स यांनी डॉली मॅडिसन यांना मदत केली होती. हे चित्र गिल्बर्ट स्टुअर्ट यांनी रंगवले होते.

पॉलने वॉशिंग्टनवरील ब्रिटिश हल्ल्याच्या आपल्या आठवणी १८६५ मध्ये प्रकाशित झालेल्या *'अ कलर्ड मॅन'स रेमिनिसन्सेस ऑफ जेम्स मॅडिसन'* या पुस्तकात लिहिल्या. डॉली मॅडिसन आणि फ्रेंच जॉन यांनी या घटनेच्या आपापल्या आवृत्त्या सांगितल्या. या पुस्तकात या तिघांच्याही आठवणी एकत्रित केल्या आहेत.

सुटकेनंतर, पॉल जेनिंग्स यांनी सरकारच्या अंतर्गत विभागात काम केले. ते १८७४ मध्ये त्यांच्या मृत्यूपर्यंत वॉशिंग्टनमध्ये राहिले.